

Verslag ontwikkelgesprek opleiding/cluster Universitaire Lerarenopleiding RUG

CROHO-nummer(s): 68534, 68533, 68535, 68536, 60708, 68532

Datum visitatie: 31-05-2021 t/m 02-06-2021

Locatie: Hotel Corps de Garde, Oude Boteringestraat 74, 9712 GN Groningen

Deelnemers (rollen): Auditpanel: Erik Cats, Harrie Eijkelhof en Marcelle Hobma (panelleden), met schriftelijke bijdrage van Katrien Struyven (voorzitter panel); Klaas van Veen (opleidingsdirecteur LO), Ester Moraal (opleidingsmanager LO), Ricus Dullaert (beleidsmedewerker LO), Gerrit Roorda (vz Examencommissie LO), Henk Mulder (opleidingsdirecteur Master SEC), Eva Teuling (opleidingscoördinator Master SEC), Lemke Kraan (vz Opleidingscommissie Master SEC) en Rick Stratingh (studentlid Opleidingsbestuur Master SEC)

In het Beoordelingskader voor accreditatie in het hoger onderwijs (NVAO, 2016, 2018) is een ontwikkelgesprek opgenomen. De opleiding voert tijdens het ontwikkelgesprek een gesprek met het panel waarin mogelijke verbeteringen vanuit een ontwikkelperspectief aan de orde komen. De inhoud hiervan is geen onderdeel van de beoordeling, maar biedt de opleiding de gelegenheid toekomstgerichte vragen te bespreken. De opleiding mag hiervoor zelf onderwerpen indienen die met het panel besproken en bediscussieerd worden.

Dit ontwikkelgesprek heeft plaatsgevonden in het kader van de externe visitatie van bovengenoemde opleiding(en) d.d. 30-09-2021.

De opleiding Universitaire Lerarenopleiding RUG heeft een aantal onderwerpen / vragen aan het panel voorgelegd die voor de toekomstige koers mede bepalend zijn.

1. Lesson Study

In het visitatierapport signaleert het panel een aantal aandachtspunten rondom het onderdeel Lesson Study in de Lerarenopleiding. Ten eerste stelt het panel dat de koppeling tussen de doelstellingen van Lesson Study (op een onderzoeksmatige wijze het leren van leerlingen organiseren, observeren en analyseren) met het onderzoeksgerichte leerdoel niet optimaal is. Ook is er binnen Lesson Study spanning tussen de groepsopdracht en het individuele deel. Ten slotte komt het soms voor dat studenten de Lesson Study-cyclus niet vakdidactisch kunnen invullen, bijvoorbeeld bij vakken met erg kleine aantallen studenten.

De voorzitter van de Examencommissie stelt verhelderende vragen op basis van welke observaties het panel tot de conclusie is gekomen dat de doelstellingen van Lesson Study geen optimale invulling zijn van het onderzoeksgerichte leerdoel. In het gesprek wordt benadrukt dat Lesson Study vakdidactisch van aard is. Het panel vindt Lesson Study waardevol voor de professionalisering van docenten, maar ziet het niet als startcompetentie die behaald moet zijn aan het einde van de Lerarenopleiding. Het panel suggereert een andere invulling, bijvoorbeeld door het ontwikkelen van een lessenserie op basis van vakdidactische literatuur.

De spanning tussen de groepsopdracht en de individuele opdracht wordt erkend. Je doet studenten tekort als je ze niet individueel becijfert. Er is geen concrete oplossing zolang we Lesson Study behouden zoals het nu is. Het is goed om eens te kijken naar de vormen die op andere Universiteiten worden gebruikt. Kern is dat de individuele beoordeling van de student in Lesson Study sterker aangezet kan worden.

Op de Universiteit Utrecht ontwerpen de studenten samen lessen, geven en analyseren de lessen in duo's. Het is een soort Lesson Study, maar dan een lichtere variant. Op de Universiteit van Amsterdam doen de studenten een ontwerponderzoek van een lessenreeks die getoetst wordt.

De waardevolle ervaring van Lesson Study kan in de weg staan zolang het een toets is. Het zou mooi zijn om een goed voorbeeld te geven aan de studenten zodat ze weten hoe Lesson Study werkt en hoe ze het later kunnen toepassen in de praktijk. Bijvoorbeeld een beschrijving over wat een leraar moeten kunnen na 4 jaar, na 10 jaar etcetera.

De panelleden geven aan dat een terugkeer naar een losstaand onderzoeksproduct, zoals de Lerarenopleiding jaren geleden hanteerde, niet nodig of wenselijk is.

2. Instroom in de tekortvakken

Er is een (in sommige gevallen toekomstig) tekort aan docenten in de bètavakken (scheikunde, natuurkunde, wiskunde en informatica) en bij een aantal talen (Duits, Frans, Klassieke Talen). De bèta-decanen hebben in 2018 afspraken gemaakt om het tekort terug bij de bètavakken terug te dringen. Hiervoor moet per 2024/2025 de instroom in de scheikunde, natuurkunde en wiskunde- lerarenopleidingen verdubbeld zijn, en voor informatica vertienvoudigd. Er is een project gestart om te kijken wat er gedaan kan worden om dit voor elkaar te krijgen. Plannen variëren van meer/betere voorlichting, versterken van vakdidactisch onderzoek bij de faculteit en het mogelijk starten van Educatie-tracks in masteropleidingen. Hetzelfde geldt voor de Moderne Vreemde Talen.

Wat doen andere Universiteiten met deze plannen? Hebben de panelleden nog goede ideeën om de instroom te verhogen? Er zijn projectgroepen die zich focussen op flexibilisering, zoals:

- Zij-instroomtrajecten en EVC-trajecten.
- Docenten een tweede bevoegdheid laten halen
- Doorstroom van tweedegraads- naar eerstegraads bevoegdheid
- De studenten van de Educatieve Minor en Module meer binden.
- Op de Universiteit van Amsterdam worden bètastudenten aan scholen gekoppeld als amanuensis, PAL (Persoonlijk Assistent Leraar) of bijlesdocent. Hiervoor krijgen ze ook betaald.

Het panel adviseert om vooral na te gaan waardoor tekorten bij de vakken worden veroorzaakt. Het is raadzaam om dat per schoolvak te doen en voor ieder schoolvak een specifieke interventie te kiezen. Mogelijke oorzaken zijn: de opleiding lijkt te lang. Een oplossing hiervoor kan het maatwerktraject zijn, wanneer aan de vakinhoudelijke expertise wordt voldaan. Op de Radboud Universiteit bieden ze het maatwerktraject aan bij studenten van wie Duits de moedertaal is. Dat kunnen we eens nader bekijken als voorbeeld. De opleiding geeft aan al te werken met EVC's in de opleiding en met zij-instroomtrajecten, maar dit specifieke voorbeeld graag verder verkent, ook in het kader van de verruiming van de toelatingseisen.

Nog een oorzaak kan zijn omdat de zakelijke markt of de universitaire wereld interessanter lijkt voor de studenten. Een oplossing kan zijn: erkennen en waarderen, we moeten het leraarschap aantrekkelijk maken voor studenten. Laat de studenten carrièrepaden/ontwikkelpaden zien. Ook kunnen we gebruik blijven maken van Bèta4all, een vakinhoudelijk schakelprogramma waarmee de student op een flexibele manier toewerkt naar toelating tot de EC-master of LVHO. De vertegenwoordigers van FSE geven aan dat de opvatting dat je pas een goede bètadocent bent als je goed kan onderzoeken begint te veranderen binnen de faculteit. De FSE-RUG loopt hiermee voorop door (34) assistant professors aan te stellen op een tenure track met educatieprofiel.

3. Intervisie op scholen

Dit thema komt niet voor in het conceptrapport, maar wil de Lerarenopleiding wel graag bespreken. Intervisie wordt afhankelijk van de stageschool verschillend ingevuld. De opleiding is er op waakzaam op dat de verschillen niet te groot worden en dat de kwaliteit geborgd wordt op zowel opleidingsscholen als niet-opleidingsscholen. We denken aan:

- Meer contact met schoolopleiders over intervisie. Dit jaar zijn we gestart met een periodieke nieuwsbrief voor vakcoaches en schoolopleiders. Daarnaast denken we na over andere manieren om meer contact/dialog te hebben.
- Een stagecurriculum met gerichtere oefeningen/stageopdrachten zodat verschillen tussen scholen kleiner worden.

Hoe doen ze dat op andere universiteiten? Het panel geeft aan dat intensievere samenwerking met de partnerschappen, tweedegraadsopleidingen en met de scholen een oplossing kan zijn.

Vraag van de Lerarenopleiding: hoe zorg je voor uniformiteit van begeleiding in verschillende partnerschappen en daarbuiten? De panelleden adviseren ons om minimumeisen te stellen voor o.a. inhoud en methodieken. Marcelle Hobma stuurt ons voorbeelden. Daarnaast is het belangrijk om het doel van de intervisie te verhelderen. We zouden dit moeten koppelen aan de leerlijn algemene en professionele vaardigheden.

4. Tutorrol

Het is niet voor alle betrokkenen duidelijk wat de rol van de tutor is: begeleider én beoordelaar?

Het zou helpen om de term 'tutor' aan te passen want het scheidt verwarring. De term 'tutor' wijst namelijk niet op een examiner, maar juist meer op iemand die de student begeleidt in het hele proces. De term stage-examinator of instituutopleider past beter bij deze rol. De tutor zou naast een lesbezoek voor Masterstage 1 ook een lesbezoek voor Masterstage 2 en 3 moeten doen. De panelleden vinden het sterk dat er een met een voldoende gewaardeerd lesbezoek door de vakdidacticus nodig is om een voldoende te krijgen voor één van de stades.

Het huidige tutor-systeem is vrij duur. Hebben de panelleden minder intensieve vormen gezien op andere universiteiten? Op de Universiteit van Amsterdam is de instituutopleider (tutor) verbonden aan de opleidingsschool waardoor er meerdere studenten tegelijk besproken kunnen worden. We zouden bijvoorbeeld iemand kunnen inzetten vanuit de NHL Stenden, dat ook participeert in de partnerschappen SO&P waarin de RUG deelneemt. Kunnen we de scholen een grotere rol geven in de beoordeling? Dat is vrij moeilijk omdat de examiner door de Examencommissie aangesteld moet worden. Daarnaast moeten we dan bewaken dat deze personen wel gekwalificeerd zijn. De personen op school moeten dan getraind en gecertificeerd worden.

5. Invulling bètawetenschappelijk onderzoek

Met betrekking tot de Master Science Education and Communication: Het Bètaonderzoeksproject (30 ECTS). De opleiding wil graag verder brainstormen over ideeën om dit onderzoeksproject minder losstaand van de rest van de opleiding in te vullen. In onze geïntegreerde opleiding blijft het belangrijk dat studenten diepgaander onderzoek kunnen doen dan in hun BSc, in een onderzoeksgroep van de bètafaculteit. Daarbij beoordelen nu de examinatoren of examencommissies van de research masters welk onderzoek als onderdeel van de opleiding kan worden gekozen. Tot nu toe leek het (zeker voor onze Educatietracks) belangrijk dat de gekozen research master bij het schoolvak paste en het een echt 'hard' bèta-onderzoek was (lab, veldwerk, etc.). De opvattingen hierover lijken nu te verschuiven en de waarde van een bèta-educatieonderzoek (of bèta-communicatie) wordt nu hoger ingeschat. Daarnaast zijn er ook opties om bijvoorbeeld door middel van citizen science projecten vaardigheden in één onderzoek te combineren, of zelfs bij 'hardcore' bèta-onderzoek een educatief of communicatief element toe te voegen. Wij zijn benieuwd naar wat het panel bij andere opleidingen heeft gezien, of welke ervaringen en ideeën de panelleden zelf hebben.

De panelleden geven aan dat we moeten werken vanuit de vraag 'Wat is belangrijk om te weten en te kunnen voor aanstaande/beginnende docenten?'. Er zijn veel vormen van onderzoek, maar de student kan niet met alle vormen kennis maken. We kunnen de studenten wel de verschillende onderzoeksdisciplines laten zien. Volgens de panelleden moet het onderzoek in ieder geval relevant zijn voor het onderwijs, vernieuwend en specifiek voor het betreffende vakgebied. Enkele suggesties zijn:

- Op de Universiteit Hasselt is er gekozen voor de toevoeging van een creatief eindproduct voor de onderwijspraktijk als toevoeging aan het onderzoeksrapport. Dit eindproduct wordt

ook door personen uit het werkveld beoordeeld. De koppeling tussen theorie en praktijk is dan zichtbaar. Denk bijvoorbeeld aan het onderzoek presenteren in de vorm van een poster, lessen of lesmateriaal.

- Op de Universiteit Utrecht is ervoor gekozen om studenten in de SEC master hun onderzoek te laten doen in educatie of wetenschapscommunicatie.

In het gesprek komt het bètawetenschappelijk onderzoek voor de C-track studenten niet expliciet meer aan de orde; tijdens de visitatie zelf kwam al naar voren dat bv blogs of communicatieve (bij)producten voor de verbinding kunnen zorgen (analoog met wat er nu gezegd wordt tbv de E-tracks), naast een geheel communicatieve invulling zoals bv in Utrecht. Daarnaast worden de plannen mbt Citizen Science door de commissie gewaardeerd.

Tot slot

Omdat uit het conceptrapport blijkt dat we aandacht moeten schenken aan onderdelen waar meer geld en personeel voor nodig is, vragen wij ons af of er ook punten/onderdelen zijn die we achterwege kunnen laten en/of anders kunnen doen in het huidige curriculum. We moeten flink bezuinigingen en daardoor is het niet haalbaar om alle ontwikkelpunten te realiseren. De panelleden geven aan dat zij geen punten zien die we achterwege kunnen laten en adviseren om binnen de faculteit na te gaan of er meer middelen/personeel ingezet kunnen worden voor de genoemde ontwikkelpunten. Het idee om bij OCW te pleiten voor top-financiering van de Lerarenopleidingen wordt interessant gevonden.

Het panel geeft ook aan dat investeren in de lerarenopleiding op termijn in het eigenbelang van de universiteit is. Goed gemotiveerde en opgeleide nieuwe studenten in het hoger onderwijs vereisen goed gemotiveerde en opgeleide docenten in het voortgezet onderwijs. Om dat te bereiken is het nodig de werkdruk van de universitaire opleiders te beperken zodat er ruimte overblijft voor hun professionalisering, essentieel in een dynamische wereld van onderzoek en onderwijs.